MIKC Daugavpils Dizaina un mākslas vidusskola “Saules skola”

Mācību priekšmets:
Kultūra un māksla. Vizuālā māksla I

Specialitāte: Vispārizglītojošā priekšmeta skolēni
1. kurss

KAS IR MĀKSLA?
MĀKSLAS JĒDZIENA IZPRATNE UN INTERPRETĀCIJA KULTŪRAS KONTEKSTĀ

Metodiskā izstrādne

Izstrādnes autors: Dita Kiceja - Slavicka

Daugavpils
2026

ANOTĀCIJA

- **Dita Kiceja - Slavicka**
- Kas ir māksla? Mākslas jēdziena izpratne un interpretācija kultūras kontekstā.
- **Sasniedzamais rezultāts:** Skolēns analizē dažādus uzskatus par mākslu, izprot mākslas lomu kultūrā un sabiedrībā, argumentē savu viedokli par mākslas nozīmi un veido radošu darbu, atspoguļojot personīgo izpratni par mākslu.
- **Mērķauditorija:** vispārizglītojošā priekšmeta skolēni, 1.kurss.
- **Metodiskās izstrādnes praktiskais pielietojums:** Metodiskais materiāls paredzēts temata “Kas ir māksla?” apguvei mācību priekšmetā Kultūra un māksla I. Materiāls ietver teorētisko pamatu, diskusiju uzdevumus, grupu darbu, refleksijas uzdevumus un radošo praktisko darbu.
- **Uzskates un citi mācību līdzekļi:** attēli, teksts, projektors un materiāli radošā darba veikšanai.
- **Metodiskās izstrādnes aktualitāte/novitāte:** Mūsdienu kultūrā arvien biežāk tiek diskutēts par mākslas robežām, funkcijām un nozīmi sabiedrībā. Laikmetīgās mākslas piemēri rosina skolēnus kritiski izvērtēt dažādas mākslas izpausmes un veidot savu argumentētu viedokli.

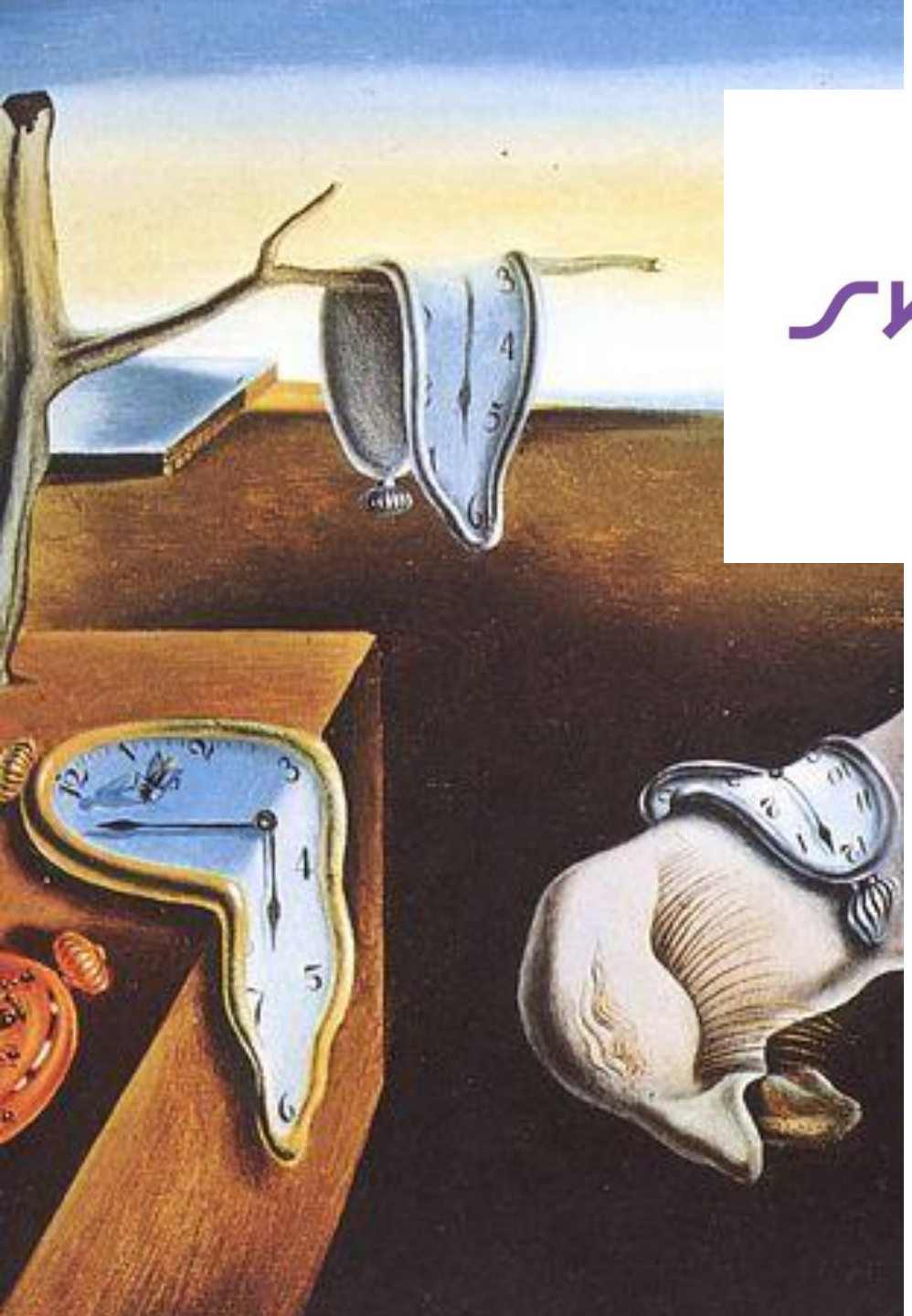
SATURS

- IEVADS
- SASAISTE AR MĀCĪBU PROGRAMMU
- IESPĒJAMĀ SASAISTE AR CITIEM MĀCĪBU PRIEKŠMETIEM
- MĀKSLA KĀ KULTŪRAS SASTĀVDAĻA
- KAS IR MĀKSLA?
- MĀKSLAS FUNKCIJAS SABIEDRĪBĀ
- MĀKSLAS ATTĪSTĪBA KULTŪRAS KONTEKSTĀ
- TRADICIONĀLĀ UN LAIKMETĪGĀ MĀKSLA
- PRAKTISKĀS NODARBĪBAS APRAKSTS
- DARBA LAPAS
- VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI
- REFLEKSIJA
- SECINĀJUMI
- ATTĒLU SARAKSTS
- LITERATŪRAS SARAKSTS

IEVADS

- Māksla ir viena no nozīmīgākajām kultūras izpausmēm, kas atspoguļo cilvēka domāšanu, emocijas, vērtības un pasaules uztveri. Tā sastopama visos cilvēces attīstības posmos – no pirmatnējiem alu zīmējumiem līdz digitālajai mākslai un mākslīgā intelekta radītiem attēliem.
- Mūsdienās arvien aktuālāks kļūst jautājums – kas ir māksla? Lai gan tradicionāli māksla tika saistīta ar skaistuma radīšanu, mūsdienu mākslinieki arvien biežāk pievēršas idejām, sociāliem jautājumiem un skatītāja iesaistei mākslas darba interpretācijā.
- Metodiskā izstrādne veidota, lai attīstītu skolēnu izpratni par mākslas jēdzienu, tās nozīmi kultūrā un sabiedrībā, kā arī veicinātu kritisko domāšanu, sadarbību un radošumu.

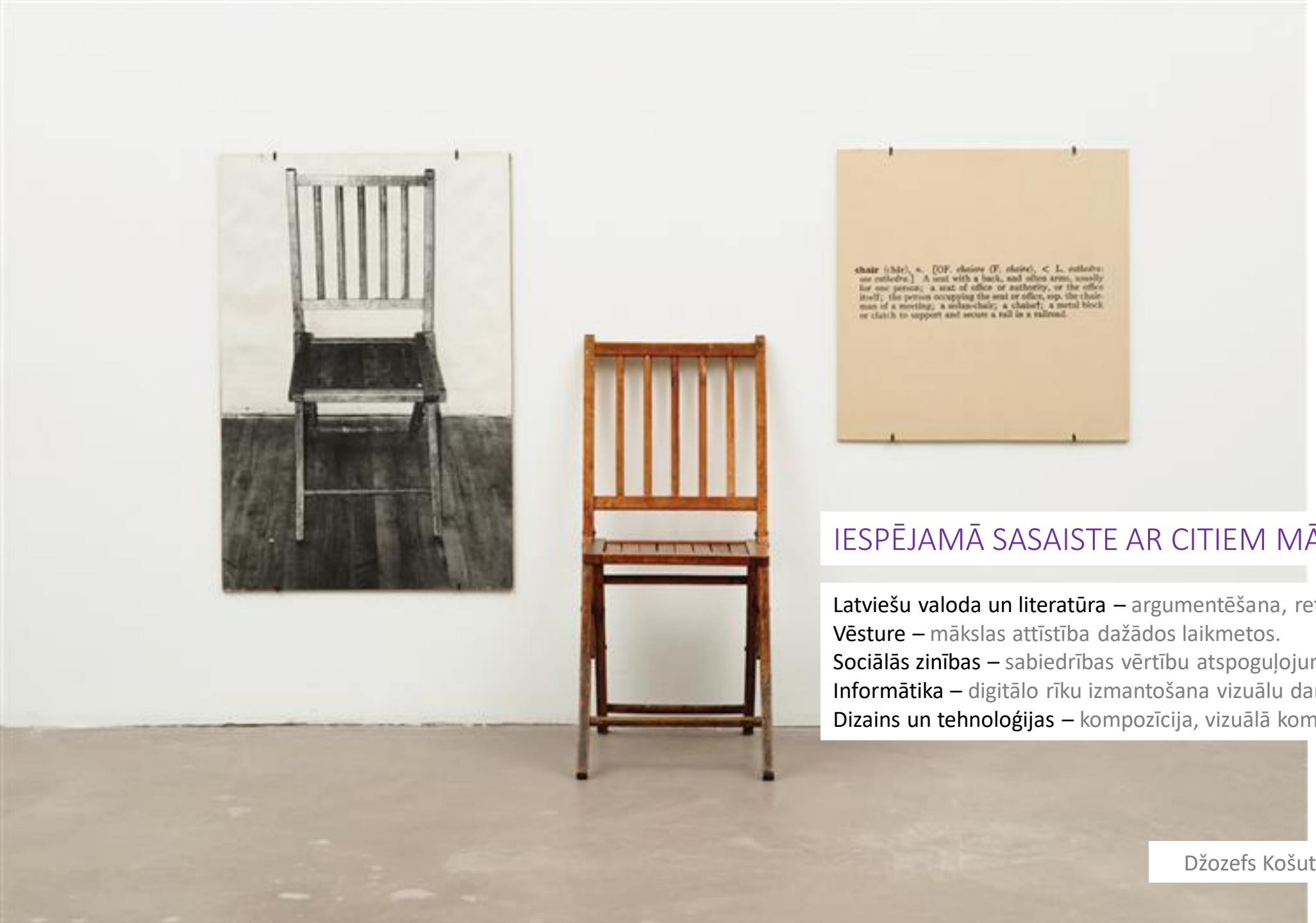

SASAISTE AR MĀCĪBU PROGRAMMU

Temats: Māksla kā kultūras sastāvdaļa.

Sasniedzamais rezultāts:

Skolēns analizē mākslas nozīmi kultūrā, izvērtē dažādas mākslas izpausmes un argumentē savu viedokli par mākslas darbu nozīmi sabiedrībā.

IESPĒJAMĀ SASAISTE AR CITIEM MĀCĪBU PRIEKŠMETIEM

Latviešu valoda un literatūra – argumentēšana, refleksija, interpretācija.
Vēsture – mākslas attīstība dažādos laikmetos.
Sociālās zinības – sabiedrības vērtību atspoguļojums mākslā.
Informātika – digitālo rīku izmantošana vizuālu darbu veidošanai.
Dizains un tehnoloģijas – kompozīcija, vizuālā komunikācija.

Džozefs Košuts. Viens un trīs krēsli (1965)

Leonardo da Vinci. *Mona Lisa*, 1503–1519.
Eļļa uz koka.

MĀKSLA KĀ KULTŪRAS SASTĀVDAĻA

Māksla ir cieši saistīta ar kultūru. Tā palīdz cilvēkiem izteikt idejas, emocijas, pieredzi un pasaules redzējumu.

MĀKSLA:

- saglabā kultūras mantojumu;
- atspoguļo sabiedrības vērtības;
- veicina komunikāciju;
- palīdz veidot identitāti;
- rosina domāt un diskutēt.

Katrs laikmets rada savu mākslu, kas atspoguļo konkrētā laika sabiedrības uzskatus un pasaules redzējumu.

KAS IR MĀKSLA?

Vienotas mākslas definīcijas nav.

MĀKSLU VAR RAKSTUROT KĀ:

cilvēka radošās darbības rezultātu, kurā tiek paustas idejas, emocijas un pasaules redzējums.

PAR MĀKSLU TIEK UZSKATĪTA:

glezniecība;
tēlniecība;
grafika;
arhitektūra;
fotomāksla;
dizains;
performances;
instalācijas;
digitālā māksla.

Diskusiju jautājums

VAI JEBKAS VAR BŪT MĀKSLA?

Skolēni argumentē savu viedokli, analizējot dažādus mākslas piemērus

Maurizio Cattelan.
Comedian, 2019. Instalācija.
Avots: Perrotin Gallery.

VAI JEBKAS VAR BŪT MĀKSLA?

- Vai tas ir mākslas darbs?
- Kāpēc?
- Vai tu par to maksātu naudu?

Diskusija

- Vai banāns pie sienas ir māksla?
- Kāpēc cilvēki maksā par to miljonus?

MĀKSLAS FUNKCIJAS SABIEDRĪBĀ

Estētiskā funkcija
Sniedz estētisku baudījumu.
Komunikatīvā funkcija
Palīdz nodot idejas un informāciju.
Izglītojošā funkcija
Paplašina zināšanas par cilvēku un pasauli.
Sociālā funkcija
Pievērš uzmanību sabiedrības problēmām.
Emocionālā funkcija
Rosina emocijas un pārdzīvojumus.
Identitātes funkcija
Veicina piederības sajūtu kultūrai un sabiedrībai.

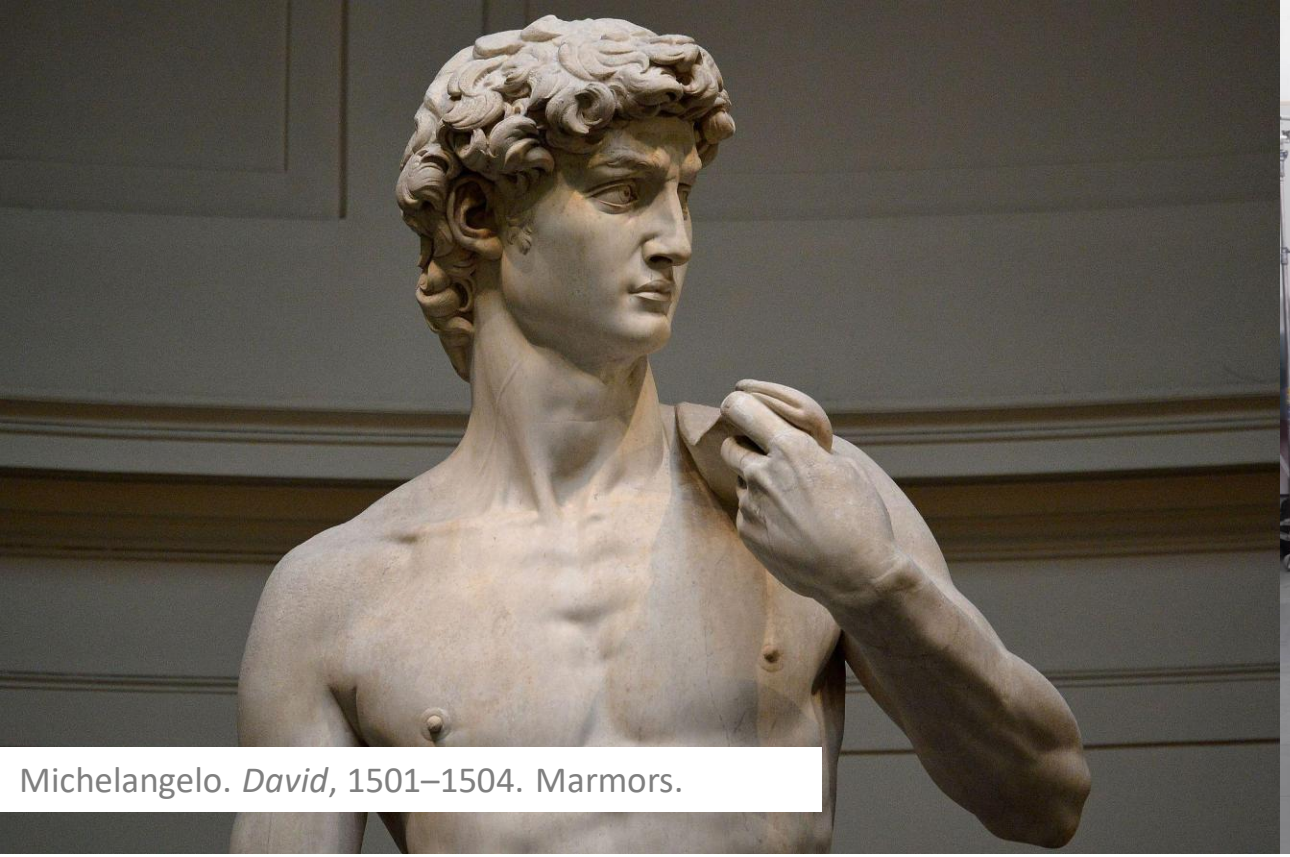
Girl With Balloon, ap 2002. Ielu māksla (grafiti).
Avots: Banksy Official Archive.

MĀKSLAS ATTĪSTĪBA KULTŪRAS KONTEKSTĀ

Pirmatnējā māksla
Alu gleznojumi, medību ainas, rituāli.
Antīkā māksla
Harmonija, cilvēka ideāls.
Renesanse
Humānisms, cilvēks kā pasaules centrs.
Modernisms
Jaunas formas un eksperimenti.
Laikmetīgā māksla
Ideja bieži kļūst svarīgāka par pašu objektu.

Michelangelo. *David*, 1501–1504.
Marmors.

Michelangelo. *David*, 1501–1504. Marmors.

Marina Abramović. *The Artist Is Present*, 2010. Performance.

TRADICIONĀLĀ UN LAIKMETĪGĀ MĀKSLA

TRADICIONĀLĀ MĀKSLA

Skaistuma ideāls

Tehniskā meistarība

Gleznieciība, tēlniecība

Reālistisks attēlojums

LAIKMETĪGĀ MĀKSLA

Idejas nozīme

Koncepcija

Performance, instalācija

Eksperimentēšana

DISKUSIJAS UZDEVUMS

Aplūko attēlus.

Nosaki:

- Vai tas ir mākslas darbs?
- Kāpēc?
- Kāds ir autora vēstījums?

Marcel Duchamp. *Fountain*, 1917. Readymade objekts.

PRAKTISKĀS NODARBĪBAS APRAKSTS

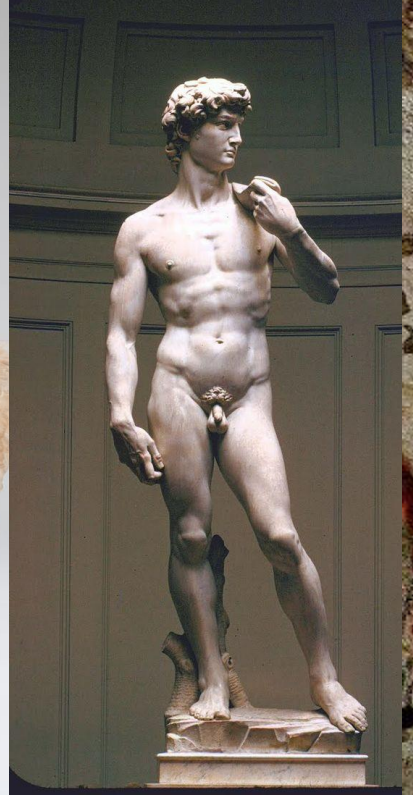
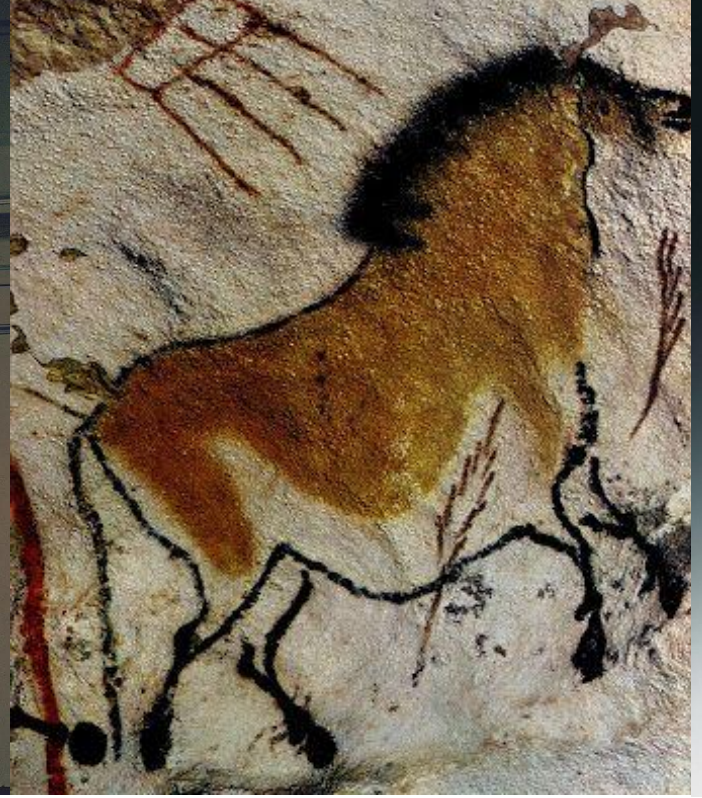
Temats
Kas ir māksla?
Mērķis
Attīstīt skolēnu prasmi analizēt mākslas darbus, argumentēt savu viedokli un radoši interpretēt mākslas jēdzienu.
Laiks
80 minūtes.
Metodes
Diskusija, grupu darbs, vizuālā analīze, refleksija, radošais projekts.
Nodarbības gaita
1. Aktivitāte – „Vai tas ir mākslas darbs?”
Skolēni analizē dažādus mākslas piemērus:

- Mona Lisa
- Fountain
- Banksy darbi
- Comedian
- AI ģenerēta māksla

2. Grupu darbs
Skolēni analizē vienu mākslas darbu pēc noteiktiem kritērijiem.
3. Radošais projekts
„Kas man ir māksla?”
Izveidot:

- kolāžu;
- digitālu plakātu;
- fotoprojektu;
- instalāciju.

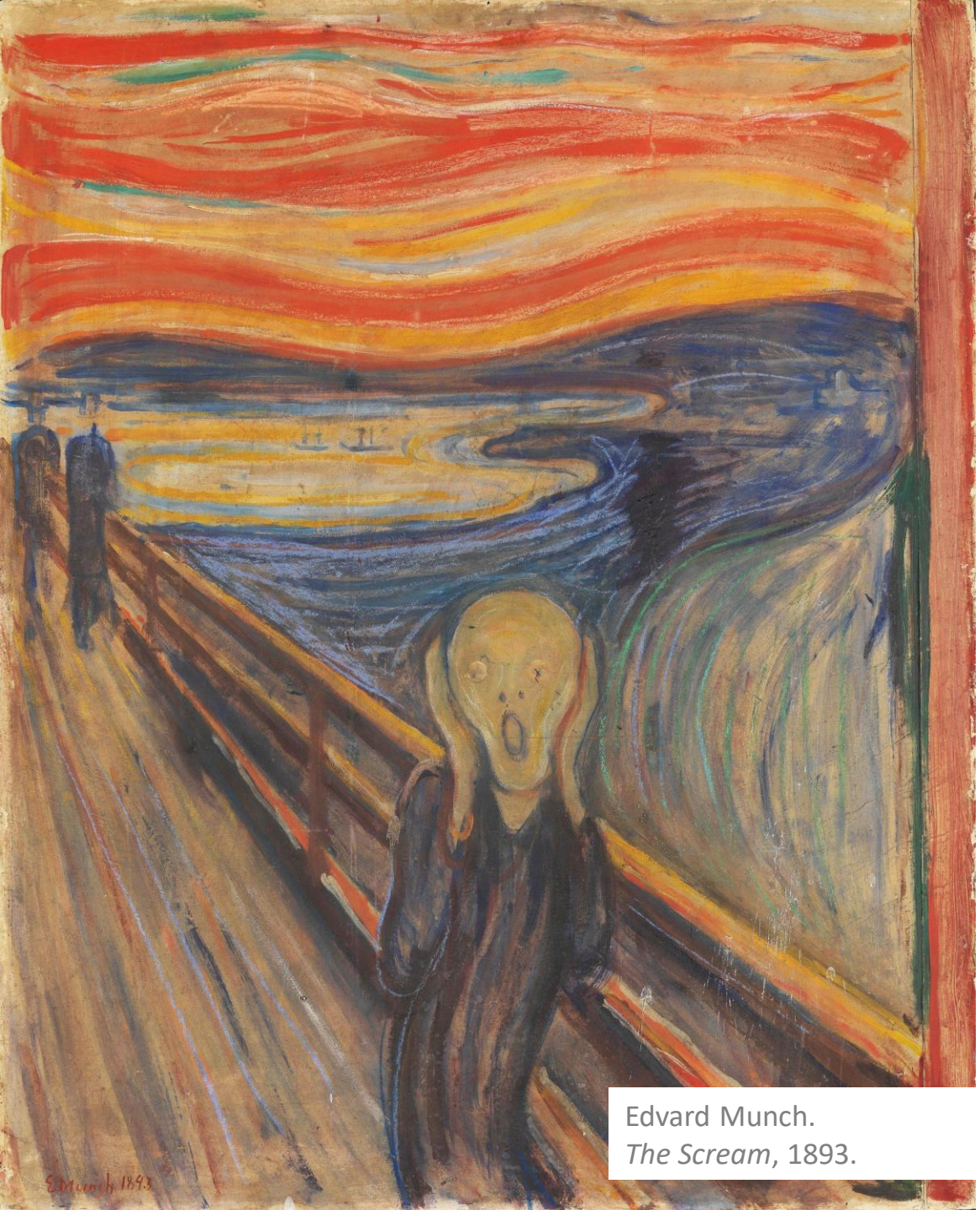

DARBA LAPA NR.1

Vai tas ir mākslas darbs?

Nr.	Mākslas darbs	Māksla / nav māksla	Pamatojums
1			
2			
3			
4			
5			

Edvard Munch.
The Scream, 1893.

DARBA LAPA NR.2

Mākslas darba analīze

Darba nosaukums:

Autors:

Mākslas veids:

Galvenā ideja:

- Kādas emocijas izraisa?
- Vai es šo darbu uzskatu par mākslu? Kāpēc?

VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI **RADOŠAJAM DARBAM**

Kritērijs	Punkti
Izpratne par mākslas jēdzienu	4
Saistība ar tēmu	4
Argumentācija	4
Radošums	4
Darba noformējums	4
Refleksija	4

Kopā: 24 punkti

REFLEKSIJA

Pabeidz teikumus:

- Pirms stundas es domāju, ka māksla ir...
- Tagad es saprotu, ka māksla...
- Mani pārsteidza...
- Visinteresantākais bija...
- Es iemācījos...

RESURSI UZDEVUMA VEIKŠANI

Tehniskie līdzekļi

- dators ar interneta pieslēgumu;
- multimediju projektors vai interaktīvā tāfele;
- prezentācija par tēmu "Kas ir māksla?";

Mācību materiāli

- metodiskās izstrādnes teorētiskais materiāls;
- darba lapas "Vai tas ir mākslas darbs?" un "Mākslas darba analīze";
- mākslas darbu reprodukcijas un digitālie attēli;
- vizuālie piemēri no dažādiem mākslas periodiem.

Praktiskā darba materiāli

- A3 vai A4 formāta papīrs;
- šķēres;
- līme;
- krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai marķieri;
- žurnāli un reklāmas bukleti kolāžu veidošanai;
- viedierīces vai dators digitālo darbu izstrādei (pēc nepieciešamības)

SECINĀJUMI

- Māksla ir būtiska kultūras sastāvdaļa, kas palīdz cilvēkiem izprast pasauli un sevi. Tā nepārtraukti attīstās un mainās līdz ar sabiedrību. Mākslas izpratne veicina skolēnu spēju kritiski domāt, analizēt un argumentēt savu viedokli.
- Praktiskais projekts ļauj skolēniem ne tikai iepazīt dažādas mākslas formas, bet arī radoši paust savu personisko skatījumu uz mākslu un tās nozīmi.

Kaldera istaba, Nacionālā mākslas galerijā, Vašingtona, 2011
Fotogrāfijas autors: *Sarah Stierch*

ATTĒLU SARAKSTS

1. Leonardo da Vinci. Mona Lisa.
2. Michelangelo. David.
3. Pablo Picasso. Guernica.
4. Vincent van Gogh. The Starry Night.
5. Edvard Munch. The Scream.
6. Marcel Duchamp. Fountain.
7. Marina Abramović. The Artist Is Present.
8. Maurizio Cattelan. Comedian.
9. Banksy. Girl With Balloon.
10. Lascaux Cave Paintings.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Kultūra un māksla I. Mācību programmas paraugs.
2. Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma.
3. Gombrich, E. H. *Mākslas vēsture*.
4. Eco, U. *Mākslas interpretācija*.
5. Latvijas Nacionālā mākslas muzeja materiāli.
6. Museum of Modern Art (MoMA) izglītības resursi.
7. Tate Modern izglītības resursi.
8. UNESCO kultūras izglītības materiāli.